

АНОТАЦІЯ

Супрун-Живодрова А.С. Наративні стратегії смислотворення в українському аудіовізуальному мистецтві періоду Незалежності. — наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 «Культурологія» в галузі знань 03 «Гуманітарні науки». — Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського Національної академії наук України. Київ, 2026.

Дисертаційне дослідження присвячене виявленню, систематизації та аналізу наративних стратегій смислотворення в українському аудіовізуальному мистецтві періоду Незалежності (1991-2025 рр.). У роботі аудіовізуальний твір розглядається як багаторівнева когнітивно-комунікативна система тексту культури, у межах якої аудіовізуальний наратив постає не лише як структурна форма оповіді, а як механізм продукування культурних смислів, що формують колективну пам'ять, національну ідентичність та образ України в глобальному культурному просторі. Здійснено комплексний міждисциплінарний аналіз теоретичних засад наратології (Ж. Женетт, Ц. Тодоров, Р. Барт, П. Рікер), кінематографічної теорії (А. Базен, З. Кракауер, Д. Бордвелл, С. Четмен, К. Метц) і вітчизняних кінознавчих студій (С. Тримбач, В. Миславський, Л. Брюховецька, О. Безручко, В. Скуратівський, Р. Росляк, О. Мусієнко).

Уперше системно окреслено український контекст формування аудіовізуального наративу, що розвивається у взаємодії соціокультурних і ціннісних трансформацій доби Незалежності. На основі узагальнення теоретичних положень і емпіричного аналізу ігрових, документальних і телевізійних творів визначено структурні компоненти аудіовізуального наративу, а також охарактеризовано їхню роль у процесах репрезентації травматичного досвіду, культурної пам'яті та державотворчої ідентичності. Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше запропоновано дихотомічну теорію утворення аудіовізуального гранд-наративу, яка пояснює взаємодію реактивних (подієвих) і стратегічних (конструктивно-візійних) моделей оповіді у формуванні смислової єдності українського культурного

простору. Удосконалено типології наративних стратегій аудіовізуального мистецтва та розроблено модель аналізу аудіовізуального наративу як когнітивно-комунікативної структури.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх комплексного використання в науковій, освітній, культурно-дипломатичній та стратегічно-комунікаційній діяльності, зокрема в умовах формування та реалізації державної культурної політики. Розроблена в дисертації дихотомічна теорія формування аудіовізуальних гранд-нративів може бути застосована під час проектування стратегій культурної дипломатії, публічної та медіакомунікації, стратегічних комунікацій і державних інформаційних кампаній, спрямованих на зміцнення національної ідентичності, консолідацію суспільства, протидію дезінформації та гібридним інформаційним впливам, а також на формування стійкого й позитивного образу України в міжнародному культурному та медійному просторі. Матеріали та висновки дослідження можуть бути використані в діяльності культурних інституцій, аналітичних центрів, медіаплатформ і продюсерських структур для оцінювання ефективності наративних моделей, прогнозування сприйняття аудіовізуального контенту різними аудиторіями та розроблення довгострокових візіонерських наративів, орієнтованих на майбутнє. В освітній сфері результати дослідження можуть бути інтегровані в навчальні курси з кінознавства, культурології, теорії наративу, медіадосліджень, сторітелінгу та стратегічних комунікацій, а також використані під час підготовки навчально-методичних матеріалів, спецкурсів і міждисциплінарних програм. Окрім того, напрацьовані теоретичні положення й аналітичні підходи можуть бути застосовані у практиці аудіовізуального виробництва – на етапах розроблення сценаріїв, концепцій проєктів і наративних стратегій – а також у сфері медіааналізу, культурної експертизи та досліджень аудиторій.

Методологічну основу дослідження становлять наратологічний, структурно-семіотичний, когнітивний, дискурсивний, контент- та порівняльно-аналітичний методи, метод математичного узагальнення (для кількісного аналізу жанрово-тематичних тенденцій), а також метод аналітичного спостереження за

аудіовізуальними творами. Результати дослідження сприяють розвитку української культурології, теорії та історії кіно, трансжанрової наратології, психології мистецтва, розширюючи уявлення про механізми смислотворення в аудіовізуальному мистецтві та його роль у формуванні національної ідентичності й культурної суб'єктності України.

Структура дисертації охоплює вступ, три розділи з десятима підрозділами, висновки до розділів, загальний висновок, список використаних джерел і літератури та додатки. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, окреслено методологічні засади, наукову новизну, теоретичне й практичне значення результатів, а також подано відомості про їх апробацію та публікації. Перший розділ присвячено теоретико-методологічним основам наратологічного аналізу аудіовізуального мистецтва, зокрема еволюції поняття «наратив» і систематизації підходів класичної, посткласичної та трансжанрової наратології. Другий розділ зосереджено на формуванні українського аудіовізуального наративу періоду Незалежності, його структурних компонентах, соціокультурних і політичних чинниках, тематичних і жанрових тенденціях, а також стратегіях репрезентації історичної пам'яті, травматичного досвіду й національної ідентичності. Третій розділ присвячено розробці дихотомічної теорії формування аудіовізуального гранд-наративу, класифікації реактивних і стратегічних моделей оповіді та узагальненню результатів контент- і статистичного аналізу жанрово-тематичної динаміки українського аудіовізуального простору. У загальних висновках підсумовано результати дослідження, сформульовано положення, що виносяться на захист, і окреслено перспективи подальших наукових розвідок.

Ключові слова: аудіовізуальне мистецтво, наратив, смислотворення, гранд-наратив, нарація, екранні мистецтва, кінонаратив, сторітелінг, український культурний простір, нарація, аудіовізуальний контент, український кінематограф, документальне кіно, ігрове кіно, телебачення, українська анімація, кінотекст, медіа, кінофільм.

SUMMARY

Suprun-Zhyvdrova, A. Narrative Strategies of Meaning-Making in Ukrainian Audiovisual Art of the Independence Period. — Scholarly work submitted as a manuscript.

Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in Specialty 034 «Cultural Studies», Field of Knowledge 03 «Humanities» — M. T. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, 2026.

The dissertation is devoted to the identification, systematization, and analysis of narrative strategies of meaning-making in Ukrainian audiovisual art of the Independence period (1991-2025). The study conceptualizes the audiovisual work as a multi-level cognitive and communicative system of cultural text, within which the audiovisual narrative functions not merely as a structural form of storytelling but as a mechanism for the production of cultural meanings that shape collective memory, national identity, and the image of Ukraine within the global cultural space. The research undertakes a comprehensive interdisciplinary analysis of the theoretical foundations of narratology (G. Genette, T. Todorov, R. Barthes, P. Ricoeur), film theory (A. Bazin, S. Kracauer, D. Bordwell, S. Chatman, C. Metz), and Ukrainian film studies (S. Trymbach, V. Myslavskyi, L. Briukhovetska, O. Bezruchko, V. Skurativskyi, R. Rosliak, O. Musiienko).

For the first time, the Ukrainian context of the formation of the audiovisual narrative is systematically delineated as developing through the interaction of sociocultural and value transformations characteristic of the Independence era. On the basis of synthesizing theoretical positions and conducting an empirical analysis of fiction, documentary, and television works, the structural components of the audiovisual narrative are identified, and their role in the processes of representing traumatic experience, cultural memory, and state-building identity is characterized.

The scientific novelty of the study lies in the first formulation of a dichotomous theory of audiovisual grand narrative formation, which explains the interaction between reactive (event-driven) and strategic (constructive and visionary) narrative models in shaping the

semantic unity of the Ukrainian cultural space. The typologies of narrative strategies in audiovisual art are further refined, and an analytical model of the audiovisual narrative as a cognitive and communicative structure is developed.

The practical significance of the results consists in their potential for integrated application in scholarly, educational, cultural-diplomatic, and strategic communication activities, particularly in the context of the formulation and implementation of state cultural policy. The dichotomous theory of audiovisual grand narrative formation developed in the dissertation may be applied to the design of strategies in cultural diplomacy, public and media communication, strategic communications, and state information campaigns aimed at strengthening national identity, consolidating society, countering disinformation and hybrid information influences, and shaping a stable and positive image of Ukraine in the international cultural and media space. The research materials and conclusions may also be utilized by cultural institutions, analytical centers, media platforms, and production organizations to assess the effectiveness of narrative models, forecast audience reception of audiovisual content, and develop long-term visionary narratives oriented toward the future. In the educational sphere, the results may be integrated into curricula in film studies, cultural studies, narrative theory, media studies, storytelling, and strategic communications, as well as used in the preparation of teaching and methodological materials, specialized courses, and interdisciplinary programs. Moreover, the theoretical propositions and analytical approaches developed in the study may be applied in audiovisual production practice – at the stages of script development, project conceptualization, and narrative strategy design – as well as in media analysis, cultural expertise, and audience research.

The methodological framework of the research comprises narratological, structural-semiotic, cognitive, discursive, content-analytical, and comparative-analytical methods, the method of mathematical generalization (for the quantitative analysis of genre and thematic trends), as well as analytical observation of audiovisual works. The findings contribute to the development of Ukrainian cultural studies, film theory and history, transgeneric narratology, and the psychology of art, expanding the understanding

of meaning-making mechanisms in audiovisual art and its role in the formation of national identity and the cultural subjectivity of Ukraine.

The structure of the dissertation includes an introduction, three chapters comprising ten subsections, conclusions to each chapter, a general conclusion, a list of references, and appendices. The introduction substantiates the relevance of the topic, defines the object, subject, aim, and objectives of the research, outlines the methodological framework, scientific novelty, and theoretical and practical significance of the results, and provides information on their approbation and publications. Chapter One addresses the theoretical and methodological foundations of narratological analysis of audiovisual art, including the evolution of the concept of «narrative» and the systematization of classical, postclassical, and transgeneric narratological approaches. Chapter Two focuses on the formation of the Ukrainian audiovisual narrative during the Independence period, its structural components, sociocultural and political determinants, thematic and genre trends, as well as strategies for representing historical memory, traumatic experience, and national identity. Chapter Three is devoted to the development of the dichotomous theory of audiovisual grand narrative formation, the classification of reactive and strategic narrative models, and the synthesis of the results of content and statistical analyses of genre and thematic dynamics in the Ukrainian audiovisual space. The general conclusion summarizes the research findings, formulates the propositions submitted for defense, and outlines prospects for further scholarly inquiry.

Keywords: audiovisual art, narrative, meaning-making, grand narrative, narration, screen arts, cinema narrative, storytelling, Ukrainian cultural space, audiovisual content, Ukrainian cinema, documentary cinema, fiction film, television, Ukrainian animation, film text, media, film.